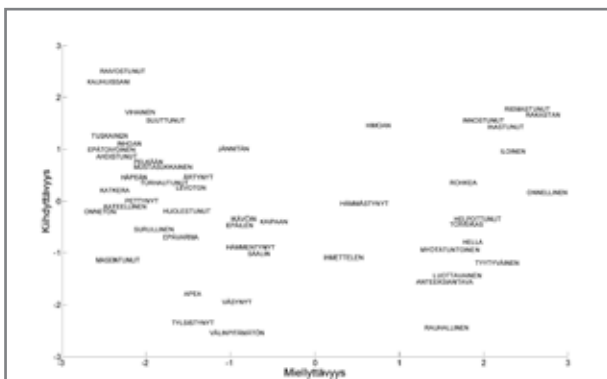

MITEN SUOMALAISET KUVAILEVAT TUNTEITAAN?

Tunteiden sanallisessa kuvailemisessa on huomattavia eroja kulttuurien ja kielten välillä. Suomalaisten tunteita ja tapaa käyttää tunteita ilmaisevia sanoja on tutkittu vielä varsin vähän. Siksi teimme Aalto-yliopiston Lääketieteellisen tekniikan ja laskennallisen tieteen laitoksella tutkimuksen, jossa koehenkilöt arvioivat suomen kielen tunteita ilmaisevia sanoja. Valitsimme tutkittavaksi 50 sellaista tunnesanaa, joita suomalaiset käyttävät eniten. Pyysimme 20 koehenkilöä, joista puolet oli miehiä ja puolet naisia, arvioimaan kunkin sanan *miellyttävyyden* ja *kiihdyttävyyden* asteikolla -3 – +3. Näitä kahta piirrettä pidetään yleisesti tunteiden perusulottuvuuksina: Miellyttävyyks ulottuu kielteisestä (esim. *raivostunut*) neutraalin kautta hyvin positiiviseen (esim. *rakastunut*). Kiihdyttävyyks taas kuvaa elimistön vireystilaa ja vaihtelee rauhallisuudesta (unelias) hyvin kiihtyneeseen (äärimmäisen valpas).

Tulokset esitetään kuviossa 1. Miellyttävyydeltään sanat jakautuvat selkeästi kahteen luokkaan, myönteisiin ja kielteisiin sanoihin. Toisaalta sanojen kiihdyttävyyks vaihtelee hyvin kiihdyttävistä (*raivostunut*) hyvin rauhallisiin (*välinpitämätön*). Kuten monissa muissakin tutkimuksissa on havaittu, sanojen miellyttävyyks ja kiihdyttävyyks näyttävät korreloivan siten, että voimakas kielteinen tai myönteinen miellyttävyyks liittyy voimakkaaseen kiihdyttävyyteen. Neutraalien sanojen kiihdyttävyyks on vähäistä. Miehet ja naiset arvioivat sanoja varsin samankaltaisesti. Erojakin löytyi. Otoksen miehet arvioivat esimerkiksi sanan *epäilen* huomattavasti neutraalimmaksi kuin naiset. Toisaalta sana *himoan* on miesten arvioinneissa positiivisempi kuin naisten arvioinneissa.

Tutkittavien arviot ovat melko yksilöllisiä ja poikkeavat toisistaan. Joidenkin henkilöiden tunneavaruus näyttää olevan laaja niin, että heidän arvionsa jakautuvat kohtalaiseen tasaisesti miellyttävyyks–kiihdyttävyyks-tasossa.

KUVIO 1. 20 KOEHENKILÖN ARVIO 50 EMOOTIOSANAN MIELLYTTÄVYYDESTÄ JA KIIHDYTTÄVYYDESTÄ.

Joidenkin henkilöiden arvioinneissa taas sanat ovat näillä ulottuvuuksilla yllättävänkin samankaltaisia. Aikaisemmin on esimerkiksi havaittu, että masentuneiden henkilöiden tunneavaruus on normaalia suppeampi.

Samoin kuin kasvonilmeet (ks. Nummenmaa & Sams tässä teoksessa), tunnesanatkin ryhmittyvät noin kuuteen peruskategoriaan. Tunnesanoja on kuitenkin paljon, suomen kielessä useita satoja, ja ne kuvaavat tunteita hyvin yksityiskohtaisesti näiden ryhmien sisällä. Tämä johtunee siitä, että vaikka perustavia ja automaattisia tunnereaktioita onkin rajallinen määrä, subjektiivinen kokemuksemme näistä reaktioista on huomattavasti monipuolisempi ja kiinni siitä, kuinka tulkitsemme tunnereaktion syntytilanteen. Esimerkiksi pimeällä, syrjäisellä kujalla kulkeminen ja kauhuelokuvan katsominen saattavat saada meissä aikaan samanlaisen fysiologisen ja hermostollisen tunnereaktion, mutta tilanteen erilaisten tulkintojen vuoksi kutsumme kokemuksiamme ”peloksi” ja ”jännitykseksi”.

MIKKO SAMS & LAURI NUMMENMAA